

jící mezi tzv. světovými městy, zaměstnanci, po kterých tzv. globální ekonomika vyžaduje vysokou míru flexibility a prostorové mobility, a také turisty. Mezinárodní masový turismus je největším pohybem lidí, zboží a služeb v historii. Má globální důsledky – jde o největší odvětví ekonomik, komodifikuje národní identity, kultury a každodennost lidí a prodává je turistům. Jde o největší formu transnárodní mobility a je jedním z nejvýznamnějších nástrojů globální integrace. Ve 20. století došlo k demokratizaci a zmasovění turismu a dnes se stal součástí postmoderního konzumeristického životního stylu.

Tvořící se *Sociologie mobility* je moderní vědecký obor, jenž pojednává o kvalitativních i kvantitativních charakteristikách dopravy osob a jejich vazbách na kvalitu života obyvatel. Studuje trendy ve společnosti, které se významně podepisují na sociálním i prostorovém uspořádání světa (*land use*). Přestože zde je zřetelná vazba na disciplíny jako sociologie, geografie, či urbanismus, není na žádné vysoké škole v ČR sociologie mobility zařazena jako samostatný předmět. Centrum dopravního výzkumu, v. v. i., je jediným vědeckovýzkumným pracovištěm v ČR, které se tomuto oboru soustavně již několik let věnuje a doufejme, že v budoucnosti bude patřit mezi evropskou špičku.

Literatura

- Bauman, Z.: Globalizace. Důsledky pro člověka. Praha: Mladá fronta, 1999.
 Komise Evropského společenství: Evropská dopravní politika po 2010: Čas rozhodnutí (Bílá kniha). Brusel: EÚ, 2001.
 Schmeidler, K. et. al.: Human Machine Interface: Impact and Effect of IVIS and ADAS in Car. 1st ed. Brno: Transport Research Centre, 2010, 113 p.
 Schmeidler, K.: Mobilita, transport a dostupnost ve městě: Mobilita ve městě pro každého. 1. vyd. Ostrava-Prívov: Key Publishing, s. r. o., 2010, 245 s.

Doc. Ing. arch. PhDr. Karel Schmeidler, CSc.,

Ka1@seznam.cz

REDECO – STERN, Výzkum, vývoj a konzultace, Myslivní 43, 623 00 Brno

TRIBÚNA

Niekoľko myšlienok o vede a poznávaní krajiny

Veda je súčasťou spoločenského systému. Môžeme usudzovať, že je motorom ľudskej spoločnosti. To, čo veda vytvorila a stále vytvára, využívame v bežnom živote. Často si to ani neuvedomujeme. Sú aj takí ľudia, čo s touto vedou žijú, je zmyslom ich života.

Exaktní vedci, najmä matematici, fyzici alebo chemici, ale aj iní, radi vyjadrujú svoje myšlienky a poznatky v stručných formulkách, vzorcoch. Pokúsme sa o takéto vyjadrenie toho, čo je pre nás veda. Najskôr slovne o vlastnostiach:

Veda = túžba po poznaní + zvedavosť + vytrvalosť = **rozvoj a pokrok**

Teraz stručne v otázkach:

Veda = čo? + kde? + ako? + prečo? = **začo? + načo?**

Sled týchto otázok súčasne vyjadruje náročnosť bádania. Niektorí sa uspokojia so zistením – čo je to? Iní sú ešte zvedaví – kde to je, a ďalší už chcú vedieť – ako to funguje. Ekológ sa napríklad už pýta – prečo to tam je a funguje. Výsledkom je už otázka

začo to bude možné badať a načo to bude možné využiť v praxi. Vzorec o vlastnostiach vyjadruje skôr emocionálnu stránku vedy, ktorá motívuje pohnútky a potrebu bádania. Vzorec v otázkach zasa vyjadruje komplexnosť vedy, ktorá by sa mala v každom odbore a v každom smere rozvíjať postupne od jednoduchších systémov k zložitejším a ktorá by mala mať na zreteli cieľ, ktorý chceme dosiahnuť.

Z hľadiska rozvoja teórie a metódy krajinné ekologickej výskumu bolo potrebné hľadať najskôr jednoduché a rýchle metódy a tieto postupne prehĺbovať a zdokonaľovať. Táto cesta je naznačená práve v prácach o súčasnej krajinné štruktúre. Tento smer bol riešený na základe detailnejšieho polostacionárneho až stacionárneho výskumu na modelových územiach a kľúčových plochách v prácach z roku 1973 (Ružička, Ružičková, 1973 a Ružičková, Ružička 1973). Kvalita krajinné štruktúry a jej prvkov vyjadruje,

v porovnaní s pôvodnou prirodzenou štruktúrou, mieru antropického tlaku, a tým aj destabilizáciu krajiny. Sú to nevyčerpatelné možnosti metodického rozvoja krajinné ekologickej výskumu.

Pri diferenciacii a charakteristike krajiny, ako objektu ekologickej výskumu, na prvotnú a druhotnú krajinu, môžeme uplatniť obecné princípy formulované Formanom, Godronom (1986). Zo systémového hľadiska môžeme všeobecné princípy použiť na objasnenie vlastností, ktoré charakterizujú stav krajiny so zreteľom na proces jej vývoja. Tento proces má nielen priamu, ale aj spätnú väzbu (Ružička, Mišovičová, 2009). Krajinná štruktúra sa v procese vývoja krajinné ekológie vyprofilovala ako jedna zo súčastí všeobecných princípov krajinné ekológie.

Otázka uplatňovania ekologickej podkladov v plánovacej, projektovej a rozhodovacej praxi je veľmi problematická. Záleží od po-

litickej a ekonomickej situácie. Preto bolo potrebné, aby sme mali metódy na získavanie ekologicky fundovaných propozícií, ktoré by sa uplatňovali pri hodnotení a posudzovaní ľudských aktivít v krajine. Dostať ekologickú a na nej založenú environmentálnu problematiku na stôl sa podarilo. Potvrďuje to viacero prác. Hľadali sme spôsob ovplyvňovania rozhodovacích a schvaľovacích procesov za direktívneho riadenia a môžeme hľadať spôsob aj v období nového kapitalizmu a tiež po tomto období.

Metodika LANDEP sa rodila v direktívnom systéme plánovania. Potreby spoločnosti boli chápané ako danosť, o ktorej nie je možné diskutovať. V tom období boli takéto diskusie skôr bezpredmetné a metóda sa rozvíjala na základe riešenia konkrétnych cieľov v konkrétnych územiach. Súčasne sa však v rámci metodiky LANDEP uvažuje o tom, že je možné vypracovať teoreticky optimálne riešenie na základe ekologickej analýzy a syntézy, bez zreteľa na oficiálne ciele a aj po-

žiadavky. Takýto teoretický a ekologicky ideálny optimálny model by mal slúžiť ako konfrontácia, do akej miery sa realita odchyľuje od teórie. Na to sa však v procese presvedčovania o potrebe ekologického prístupu nenašiel čas. Riešili sa naliehavé a aktuálne problémy.

Podklady, ktoré sa pri LANDEP-e používajú, sa aktualizujú na úrovni rozvoja vied. Táto skutočnosť sa v metodike zdôrazňuje pri procese doplňovania a overovania údajov. Je to spojené s rozvojom aplikovaných smerov tých vedných disciplín, ktoré dávajú alebo môžu dávať vstupné analytické a najmä interpretované údaje. Špecialisti, pracujúci v tíme na ekologickom plánovaní krajiny, sú neustále nabaďaní, aby sa usilovali o vnášanie a aplikáciu najnovších poznatkov zo svojej vednej disciplíny do krajinnoekologickej problematiky.

Vedec by mal mať relatívne jasnú predstavu o tom, čo je to veda. Umožní mu to pochopiť zmysel jeho vedeckej práce. Poznávanie krajiny si vyžaduje systémový prístup, pri

ktorom musí postupovať od riešenia jednoduchších systémov k zložitejším. Pretože krajina a príroda patria medzi najzložitejšie systémy našej planéty.

Literatúra

- Forman, R. T. T., Godron, M.: Landscape Ecology. New York: J. Wiley and Sons, 1986, 620 p.
- Ružička, M., Mišovičová, R.: The General and Special Principles in Landscape Ecology. Ekológia (Bratislava), 2009, 28, 1, p. 1 – 6.
- Ružička, M., Ružičková, H.: Druhotná štruktúra krajiny ako kritérium biologickej rovnováhy. Quaestiones geobiologicae, 1973, 12, s. 23 – 61.
- Ružičková, H., Ružička, M.: Štúdium druhotnej štruktúry krajiny na príklade modelového územia. Quaestiones geobiologicae, 1973, 12, s. 5 – 22.

Dr. h. c. prof. RNDr. Milan Ružička, DrSc., mruzicka@ukf.sk

Katedra ekológie a environmentalistiky Fakulty prírodných vied Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, Tr. A. Hlinku 1, 949 74 Nitra

AKTUALITY

Deň Zeme pre deti

Kolektív pracovníkov Ústavu krajinnej ekológie SAV s deťmi z Materskej škôlky na Macharovej ulici v Bratislave (2013). Foto: Vladimír Hurta

Tak ako po minulé roky, aj v tomto roku sa pracovníci z Ústavu krajinnej ekológie SAV zapojili do Dňa Zeme a 23. apríla 2013 zorganizovali pre deti z Materskej škôlky na Macharovej ulici v Bratislave-Petržalke podujatie s názvom *Na prírode mi záleží*.

Sme presvedčení, že pozitívny vzťah ku krajine je potrebné rozvíjať už v ranom detstve. Pripravili sme náučný program, ktorého hlavnou témou bolo hrovou formou *spoznávanie krajiny*. Cieľom tohto podujatia bolo vysvetliť deťom, čo je krajina, aké zložky a prvky ju tvoria, aké väzby sú medzi nimi, ako ju treba s rozumom využívať, aby sme minimalizovali negatívne dopady činností človeka na jej kvalitu, ako separovať odpad, ako sa starať o vodu, pôdu a ovzdušie, aké dôležité je spozná-